

підґрунтям для розробки інноваційної програми підприємства і оцінки доцільності нових проектів ще на ранній стадії розробки.

Список використаних джерел

1. Ассель Г. Маркетинг: принципы и стратегия: Учебник для вузов. - М.: ИНФРА - М, 2001. - XII, 804 с.
2. Балабанова Л.В., Балабаниць А.В. Маркетинговий аудит системи збуту. Навчальний посібник. - К.: ВД «Професіонал», 2004. - 224 с.
3. Березин И. Практика исследования рынков. - М: Бератор - Пресс, 2003. - 376 с.
4. Голубков Е.П. Маркетинговые исследования: теория, методология и практика. - М.: Издательство «Финпресс», 1998. -416 с.
5. Дойль П. Маркетинговое управление. - СПб.: Питер Ком, 1998.
6. Друкер П. Рынок: как выйти в лидеры (практика и принципы): Пер. с англ. - М., 1992. - 351 с.
7. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навч. посібник. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. - 278 с.
8. Котлер Ф., Келлер К. Л. Маркетинг менеджмент. 12-е изд. - СПб.: Питер, 2006.
9. Котлер Ф. Основы маркетинга. Краткий курс - М. Издательский дом Вильямс, 2007.

***Annotation.** The article deals with the problem of methodological approach to rôle of target marketing innovation sensitiveness. The author describes the importance of target marketing innovation sensitiveness. The article informs us about the basic choice of marketing segments innovation sensitiveness.*

***Key words:** target marketing innovation sensitiveness, marketing segment innovation attractiveness, the level of marketing innovation sensitiveness.*

УДК 330.32:338.43.02

Л.Б. Гнатишин, к.е.н., доцент,

Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни

КАПІТАЛ У ВІДТВОРЕННІ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Запропоновано переорієнтацію структури виробничого потенціалу фермерських господарств відповідно до основних чинників виробництва у сільському господарстві.

Обґрунтовано роль та напрямки відтворення виробничого потенціалу за рахунок капіталу фермерських господарств.

Ключові слова: фермерське господарство, виробничий потенціал, капітал, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. В умовах аграрних реформ виробничий потенціал фермерських господарств формувався стихійними методами шляхом перерозподілу майна колективних сільськогосподарських підприємств, використання власних заощаджень та капіталовкладень фермерів. На сучасному етапі виробничий потенціал фермерських господарств потребує інтенсивного відтворення, зокрема шляхом нагромадження капіталу, достатнього для виконання виробничої програми суб'єктів підприємництва, реалізації стратегічних завдань та ефективного використання окремих елементів капіталу з метою підвищення рівня конкурентоспроможності фермерських господарств. Адекватно до ринкових умов господарювання виникає потреба обґрунтування механізмів відтворення власного і позикового капіталу сільськогосподарських підприємств та розробка заходів ефективного їх використання на рівні окремих фермерських господарств. Актуальною є систематизація взаємозв'язків конкурентоспроможності фермерських господарств та ефективності відтворення окремих елементів їх виробничого потенціалу через нарощування капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Векономічній літературі проблеми функціонування фермерських господарств пов'язані із завданнями визначення їх потенціалу відображено у працях ряду вчених. В окремих з них зміцнення ресурсного потенціалу розглядається як запорука ефективної діяльності фермерських господарств [2, с. 207-230]; напрацьовано методика оцінки ефективності господарювання на основі ресурсно-потенційного підходу [1, с. 149-157]. Зустрічаємо міркування, що трудовий потенціал та стан розвитку матеріально-технічної бази має безпосередній вплив на розміри фермерських господарств [3, с. 217]. При цьому особлива роль відводиться землі, як основному засобу виробництва в сільському господарстві та ключовому елементу потенціалу сільськогосподарських товаровиробників. Акцентується увага, що фермерське господарство - це сучасна форма вільного підприємництва на землі, яка спеціалізується на виробництві високотоварної сільськогосподарської продукції при оптимальному поєднанні власної і найманої праці [5, с. 38].

Постановка завдання. Окреслити основні напрями механізму відтворення капіталу фермерських господарств як економічної бази виробничого потенціалу фермерських господарств.

Виклад основного матеріалу. Виробничий потенціал фермерських господарств слід розглядати як економічну систему, тобто сукупність елементів, що вступають у взаємодію, залежать один від одного та становлять певну цілісність, єдність [4, с. 182]. Конкретніше стосовно предмету дослідження - це є упорядкована сукупність господарських зв'язків і відношень, які встановлюються у процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання продукції та послуг у фермерських господарствах. Однак, специфіка фермерських господарств, зокрема їх незначні розміри, схиляє нас до думки про скорочення переліку елементів їх економічного потенціалу та спрощення загальної структури виробничого потенціалу внаслідок його переорієнтації відповідно до переліку основних чинників виробництва у сільському господарстві: земля, праця, капітал. На наш погляд, такий підхід є економічно обґрунтований і адекватний тим завданням, які ставляться перед фермерськими господарствами на сучасному етапі.

За таким підходом, весь економічний потенціал фермерського господарства прирівнюється до виробничого і зводиться до його поділу на потенційні можливості земельних ресурсів щодо урожайності сільськогосподарських культур та формування валових зборів, потенціалу праці як рівню зайнятості і продуктивності праці технологічного персоналу і потенціалу капіталу як рівню забезпеченості та ефективності використання основних засобів, в тому числі довгострокових біологічних активів, оборотних та нематеріальних активів, інформаційних та фінансових ресурсів тощо.

Відповідно до принципів системності потенціал фермерського господарства як економічну систему можна розглядати з різних точок зору, ґрунтуючись на ресурсній концепції (як сукупність ресурсів та зв'язків між ними), функціональній (як сукупність функцій, які забезпечують реалізацію здібностей і можливостей), ресурсно - цільовій (як сукупність ресурсів та здібностей щодо досягнення певних результатів, цілей). Розглядуваний перелік, на нашу думку, доцільно доповнити відтворювальною концепцією, яка є більш змістовною, в певній мірі інтегрує попередні теорії і поряд із врахуванням можливих взаємозв'язків і взаємодій чинників виробництва передбачає їх відновлення, як правило за рахунок відтворення капіталу господарства.

Узагальнюючи теоретичні означення капіталу, приходимо до висновку, що стосовно фермерських господарств цю категорію доцільно розглядати як вартість, що виражена у матеріальній або нематеріальній формі, яка внаслідок обороту та ефекти-

вного використання має здатність приносити додаткову вартість (прибуток). Іншими словами, це ресурси, технології та інші нематеріальні активи, які вкладені фермером у справу і призначені для забезпечення належного рівня виробництва сільськогосподарської продукції та надання послуг (рис.).

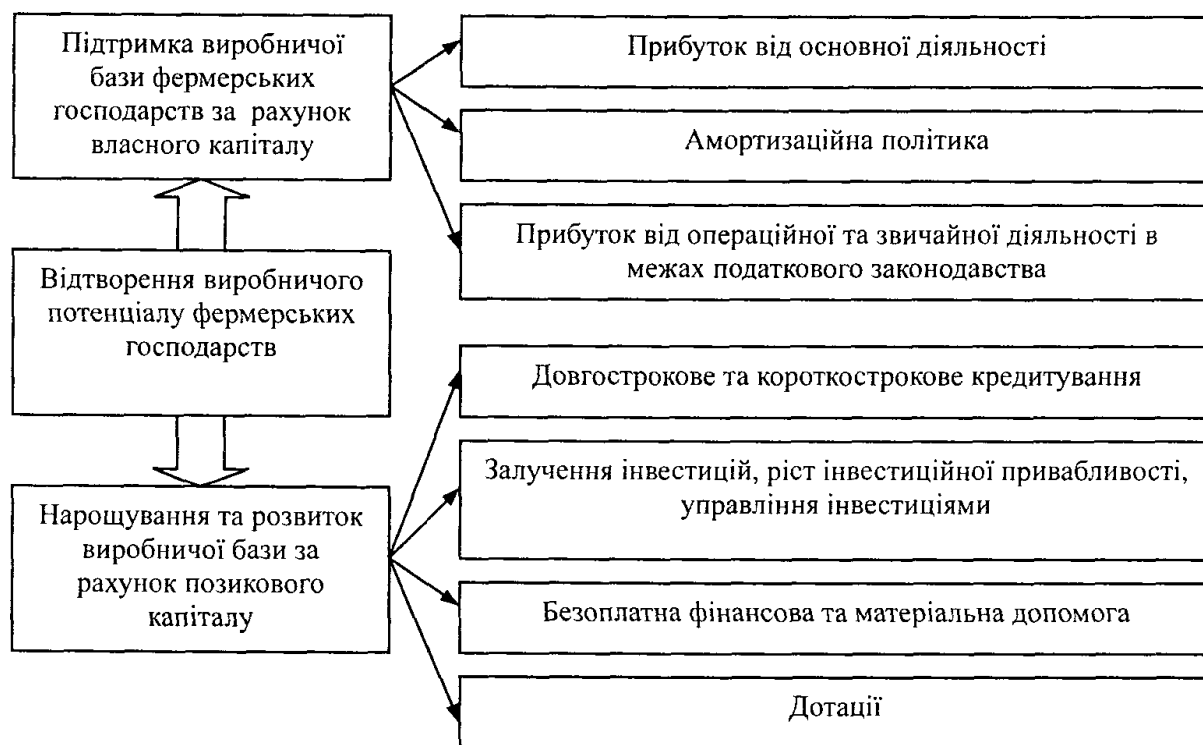

Рис. 1. Форми відтворення виробничого потенціалу фермерських господарств за рахунок капіталу

В цьому плані фермери стикаються із певними перешкодами, які зумовлені відсутністю довгострокової стратегії держави стосовно розвитку малих підприємств в Україні, що негативно впливає на їх фінансовий стан та формування інвестиційних ресурсів (джерел накопичення капіталу). Амортизаційні відрахування в основному впливають на забезпечення поточної діяльності, а не на відновлення основного капіталу, і не сприяють інноваційному розвитку підприємств. Крім того, фермерські господарства як такі, що не належать до сфер зі швидкою окупністю капітальних вкладень та мають високий ступінь економічного ризику, досить часто втрачають інвестиційну привабливість.

Кризові явища у вітчизняній економіці змушують фермерські господарства вдаватись до радикальних дій щодо мобілізації ресурсів та відтворення їх виробничого потенціалу. Так, виходом із скрутної ситуації є збільшення частки інших операційних доходів за рахунок здачі майна в операційну оренду, використання нематеріальних активів, реалізації надлишків товарно-матеріальних цінностей тощо. В межах збіль-

шення прибутку від операційної та звичайної діяльності є ріст частки доходів від фінансової діяльності та суми інших доходів, зокрема доходів від реалізації необоротних активів, фінансових інвестицій тощо.

Висновки. Отже, в сучасних економічних умовах відтворення виробничого потенціалу фермерства через відновлення капіталу в значній мірі визначається здатністю фермерських господарств оновлювати матеріально-технічну базу, підвищувати рентабельність виробництва, проводити раціональну амортизаційну політику, покращувати інвестиційну привабливість тощо.

Список використаних джерел

1. Артеменко А.М. Організаційно-економічні основи розвитку фермерських господарств : монографія / А.М. Артеменко. - К. : ННЦ ІАЕ, 2008. - 272 с.
2. Горьовий В.П. Фермерство України: теорія, методологія, практика : монографія / В.П. Горьовий. - К. : ННЦ ІАЕ, 2007. - 540 с.
3. Збарський В.К. Ефективність функціонування фермерських господарств: навч. посіб. / В.К. Збарський, В.П. Горьовий, А.М. Артеменко ; за ред. В.К. Збарського. - К. : ННЦ ІАЕ, 2008. - 450 с.
4. Липчук В.В. Сутність та структуризація економічного потенціалу підприємства / В.В. Липчук, Л.Б. Гнатишин // Актуальні проблеми ринкової економіки: Вісник Львівського державного інституту новітніх технологій та управління імені В'ячеслава Чорновола. - 2009. - №5. - С. 177-184.
5. Мармуль Л.О. Ефективність підприємницької діяльності фермерських господарств : монографія / Л.О. Мармуль, О.Л. Гальцова. - К. : ННЦ ІАЕ, 2006. - 204 с.

***Annotation.** The structure of production potential of farms in accordance with the basic factors of production in agriculture is offered. Rôle and directions of récréation of production potential due to the capital of farms grounded.*

***Key words:** farm, production potential, capital, competitiveness.*